

מטבע הלשון המורגל בפינו בחנוכה - "בימים ההם בזמן הזה", נאמר בשלושה נוסחים שונים: בברכת "שעשה ניסים" הקודמת להדלקת הנרות, בנוסח "הנרות הללו" הנאמר לאחר ההדלקה, ובתפילת "על הניסים" הנאמרת בברכת ההודאה שבתפילת העמידה.

נוסח זה קשה. הרי הניסים והנפלאות, התשועות והמלחמות שאירעו לאבותינו החשמונאים, היו אמנם בימים ההם, אבל לא "בזמן הזה", שהרי בנוסח "הנרות הללו" ובתפילת "על הניסים" מדובר במפורש על המלחמות עם מלכות יון הרשעה. **המלחמה הזאת נערכה עד כ"ה בכסלו**, שהרי כך נרמז בשמם של ימי החנוכה - חנו בכ"ה, ואילו אנו מתחילים לומר את הנוסח הזה מכ"ה בכסלו ואילך, נמצא שהאמירה "בזמן הזה" איננה אמת - "ודובר שקרים לא יכון נגד עיניי!"

בפורים הנוסח מתאים מאוד, כפי שמתואר במגילת אסתר (ט, טו - יח) שימי המלחמה והניצחון של היהודים היו ב"ד באדר בפרזים ובט"ו באדר בשושן, ואת פורים אנו מציינים ממש "בזמן הזה". גם פסח ושבעות נזכרים ונעשים באותו התאריך שבו אירע המאורע לאבותינו, אבל בעניין חנוכה נשארנו בצריך עיון?

אפשר לתרץ ולומר שהביטוי "על הניסים", מתייחס לנס פך השמן, שאירע בבית המקדש בעת חנוכת הבית בכ"ה בכסלו, ושאר הביטויים - "ועל הפורקן", "ועל הגבורות", "ועל המלחמות", מתייחסים לניסי המלחמה. ואכן, בנוסח על הניסים מדובר על שני הדברים: על נסי המלחמה - "מסרת גבורים ביד חלשים", ועל נס פך השמן - "והדליקו נרות בחצרות קדשך".

ולפי זה, הביטוי "בזמן הזה" מתייחס רק לנס פך השמן, שאירע בכ"ה בכסלו ובמשך שמונת הימים שאחריו (ובדיוק הזה יש לדייק בנוסח "הנרות הללו").

שמעתי מהרב צביאל סולומון ממעלות תירוץ אחר: "על הניסים" איננו רק הודאה לשעבר על תשועת ה' בימי החשמונאים, אלא יש בו גם תפילה על העתיד, ותוכן תפילה זו הוא: כשם שעשה הקב"ה ניסים לאבותינו בימים ההם, כך יעשה לנו ניסים בזמן הזה. התירוץ הזה נאה ומתקבל, ואף מעניק כוונה חדשה לנוסח "על הניסים", ולנוסח "הנרות הללו", אולם צריך למצוא לתירוץ זה מקור וסמך.

בגירסת 'מחזור ויטרי' ל"על הניסים" כתוב: "שעשית לאבותינו בימים ההם ובזמן הזה". יתכן ויש כאן סמך לתירוץ זה, וכוונת ה- ו' היתירה היא, להודות לקב"ה על הימים ההם, ולבקש על הזמן הזה.

יזכנו הקב"ה לחנוך את ביתו השלישי, ולהעלות נר תמיד בבנין עולם, במהרה בימינו אמן.